

Rave

Ledare: [Möt unga med respekt, dialog, information och arbete](#)

[Det var samhället som svek de unga. Svensk ravehistoria, utveckling och nuläge](#)

[Ravekommissionen](#)

[Raverättegång](#)

Krönika: [Rejva i Goa](#)

[Frontlinjer i harm reduction](#)

[Brukarorganisationer, mänskliga rättigheter & social integrering av drogbrukare](#)

[Crew 2000 från Edinburgh](#)

[ungdomar och narkotika](#)

[Invandrarungdomar och narkotika](#)

[Albanien - Europas Bolivia](#)

[Sprutbytesnytt](#)

Ledare

Möt unga med respekt, dialog, information och arbete

Efter tio år av minskat drogexperimenterande bland ungdomar vände trenden i början på nittiotalet uppåt. De årliga skolundersökningarna bekräftar denna negativa utveckling. Orsakerna är flera. Det tycks som om alkohol- och narkotikakurvorna hänger ihop som siamesiska tvillingar. Sverige har internationaliserats enastående snabbt. EU-medlemskapet är exempel på detta. Den nya datatekniken sprider information blixtn snabbt, också om droger. Tyvärr har Sverige blivit internationellt i den bemärkelsen att ungdomsarbetslösheten nu också är ett massfenomen bland grupper av ungdomar.

På sextio- och sjuttio-talen fanns en helt annan grund för framtidsoptimism än dagens ungdomar har anledning att känna. Flower power-ungdomarna kunde kombinera ett drogexperimenterande under kortare perioder med att gå in och ut på arbetsmarknaden via vikariat och tillfällighetsjobb för att sedan växa in i den reguljära arbetsmarknaden. Idag ges inte denna chans att så enkelt bryta en "flumcirkel". Det är den obefintliga arbetsmarknaden för stora grupper av ungdomar som ger farhågor om att vi kan komma att uppleva att drogproblemet blir ett massfenomen som det tidigare aldrig varit i Sverige. Däremot har länder som under hela efterkrigstiden brottats med hög ungdomsarbetslöshet också tidigt fått gigantiska narkotikaproblem som i sin omfattning påminner om det svenska alkoholbruket.

Drogsituationen som vi nu står inför är av annan karaktär än den som följde i spåren av flower power rörelsen på sextio- och sjuttio-talen om än det finns likheter mellan dåtidens hippierörelse och dagens rave- och teknokultur. Likheter är antivåldsbudskapet, en ny och egen musikkultur och en underskattning av drogernas beroendepotential.

För att möta vägen av unga droganvändare krävs fantasi och nytänkande. Den politik som tillämpats sedan tjugo år tillbaka, där polis och domstolsväsende hela tiden ökar sitt inflytande på det förebyggande och rehabiliteringens bekostnad kommer att misslyckas. Insatserna måste

diffreras på ett helt annat sätt än tidigare. För ungdomar med invandrarbakgrund i storstädernas ytterområden måste tillgången på arbete prioriteras. Svenska medelklass- ungdomar i gymnasieskolorna är i behov av korrekt och engagerande droginformation. Försök med skräckpropaganda kring drogerna kommer att misslyckas. Den snabba datatekniken, som ungdomar själva har tillgång till, omintetgör välmenande, men felaktig eller överdriven "information".

Viktigaste av allt, vuxenvärlden får inte pressa in ungdomarna i ett hörn där de upplever sig förföljda och utsatta för trakasserier. Den nya drogvägen måste tas på allvar och därmed också ungdomarna själva. Den framkomliga vägen bygger på respekt, dialog och sociala insatser som framförallt garanterar ungdomarna tillträde till arbetsmarknaden.

Alec Carlberg

Förbundsordförande
RFHL

Det var samhället som svek de unga. Svensk ravehistoria, utveckling och nuläge.

Ungdomlig förnyelse av traditionellt nöjesliv tycks alltid ha setts som ett problem. Samhällets unga vill vandra på jungfrulig mark, precis som vi medelålders och äldre också ville göra när vi var unga. Om man kan chocka, tvåla till eller på något vis räcka lång näsa åt de äldre på köpet, så gärna det. Nytt och annorlunda ska det vara. Hur många vill som unga leva sitt liv som föräldragenerationen gör.

I den moderna historien finns många exempel på ungdomlig förnyelse i nöjeslivet och samhällets reaktion har alltid varit ungefär densamma.

Reaktion byggd på visionen "Det kommer att gå åt helvete om man håller på så där".

Det gäller dansbanor, jazz, jitterbugg, rock'n roll, punk, reggae och nu senast techno/rave. Efter varje nytt ungdomligt påfund, när det gått en tid och man har fått lite perspektiv, har vi kunnat konstatera att det trots allt inte gick åt helvete.

Raven kommer till Sverige

I november 1989 var det dags för Sveriges första rave, det gick av stapeln i Göteborg och var anordnat av några engelsmän i samverkan med svenska ungdomar. Det dröjde ända till våren 1991 innan ravekulturen fick fäste i Stockholm. Därefter spreds fenomenet över Sverige med en till en början lugn och oftast logisk takt. Först

de större städerna och sedan de mindre. I bland kunde mindre orter som Emmaboda överraska genom att vara långt före Norrköping. Beroende på att någon eller några, beresta, trendkänsliga entusiaster lyckades övertyga kamraterna på hemmaplan om att det här nya är bra och kul.

Ravescenen fick tidigt rykte om sig att vara något skumt eller i vart fall något lurigt och mystiskt. Med konstig musik, konstigt ljus och på konstiga tider. Därtill utövarnas konstiga beteende, de dansar hela natten, de varken super eller släss, och så förekommer det knark. Under 1994 och framförallt 1995 ökades farten på spridningen av rave i Sverige, vårvintern -96 kom den verkliga lavinen - detta efter en lång tid av massiv mediareportering. Docklands, Schyman, knarket... och krav på att "något måste göras".

Idag finns det unga rejvare och/eller technofantaster i snart sagt varje liten by i hela landet.

Rave mums för massmedia

Massmedias skildringar av techno/ravekulturen har så klart bidragit till ökat intresse för såväl fester som narkotika. Alla dessa spännande berättelser och bilder har väckt mycken nyfikenhet. Det mystiska, farliga och förbjudna lockar de flesta av oss, en del av oss säger nej till lockelsen, de flesta smakar lite, andra tar sig en stor tugga och några få föräter sig.

Till en början var alla festdeltagare kulturellt och genuint intresserade av musiken, dansen, förhållningssättet, attityden, det var det centrala. Därutöver tog en del av dem förbjudna droger. Så ser det inte ut idag. Nu finns det utöver den musik- och dansintresserade gruppen, som alltså till viss del själva experimenterar med narkotika, också en grupp där drogerna är viktigare än musiken och dansen. Ungdomar som redan innan de satte foten på sitt första rave var mer eller mindre bekanta med olika typer av droger.

Rave i motvind

Ravekulturen har under hela sitt svenska varande fått kämpa för sin överlevnad, i motvind. Under de första åren bestod svårigheterna mest i att det då som nu är mycket svårt, ofta omöjligt att få tag i en lokal att ha festen i. Hyresvärdar och fastighetsbolag vill i allmänhet inte bli inblandade i något ravefesteri. Vill inte bli förknippade med något sådant. Vill inte få dåligt rykte.

I övrigt var det rätt lugnt. Polisen intog en avvaktande hållning. Visst dök det på festerna upp poliser ibland men de gick oftast därifrån igen, en smula förvirrade, som om de inte visste hur de skulle förhålla sig till detta nya, som om de drog sig tillbaka för att tänka efter.

Samhällsinstitutionerna och raven i samförstånd

Hösten -92 träffades poliser, fältassistenter och en narkotikastrateg. **Mikael Andersson** och **Anders Åhlén** från länets narkotikarotel, **Johan Danielsson** från FMN, **Suzanne Bengtsson** och jag själv, fältassistenter från dåvarande Fritid Stockholm. Tillsammans diskuterade vi huruvida det skulle vara möjligt att påverka ravekulturens framtida utveckling i gynnsam riktning vad det gällde narkotikakonsumtionen. Vi var alla medvetna om att vi hade att göra

med en undergroundkultur, en subkultur. Och att om samhällets representanter stormade in för att styra, ställa och härska - ja då skulle det bli än mer underground av det hela.

Strategin vi bestämde oss för var att försöka förmå raveungdomarna att komma närmare samhället med sin verksamhet, med baktanken att vi då skulle ha lättare att påverka dem. Metoden skulle vara en tvåvägskommunikation, med förhandlingar byggda på förtroende, respekt, tillit och ett ömsesidigt givande och tagande.

Vi bjöd in Stockholms alla dåvarande ravearrangörer till ett möte. Ett tiotal äldre pojkar och unga män. Vårt första möte var till en början tungt laddat av misstänksamhet mot oss samhällsrepresentanter, var vi verkligen att lita på? Stämningen lättade varteftersom och vi lade fram vårt rättighets/skyldighetspaket.

Kraven på arrangörerna var att avhålla sig från drogpropagandistiskt beteende, att söka vederbörliga tillstånd för sina fester, att det skulle vara fritt fram för föräldrar och samhällsarbetare av olika slag att diskret närvara på festerna. Polisen klagade att de naturligtvis skulle jobba på att haffa så många dealare och langare som möjligt. Och att oseriösa arrangörer som körde utan tillstånd skulle få sina fester stoppade.

Kraven på oss själva var att hjälpa till att hitta lokaler i kommunen, hjälpa till med tillståndsbiten, vara referenspersoner och i övrigt ge ungdomarna det stöd de hade rätt till. Villkoren accepterades efter en del finjusteringar och klagande diskussioner.

Uppgörelsen fungerade utmärkt, det avhölls många bra och trevliga fester. En del langare åkte fast.

Det fanns ett slags samförstånd mellan ravekulturen och samhället. I alla lägen vinnlade sig polisen om att ha någon eller några goodguys tillgängliga. Även om majoriteten av en natts polisstyrka spanade på för fullt och gjorde sina ingrepp, så gick någon eller några poliser omkring och var trevliga, fungerade som buffertar i den naturligtvis konfliktladdade situationen. Förklarade och diskuterade, i god demokratisk anda. Gjöt olja utan att stryka några ulvar medhårs.

Polisen tar över

Den här goda andan varade ett drygt år. Det var inte ungdomarna som gav upp. Det var samhället som svek de unga.

Media kastade med jämna mellanrum bränsle på brasan med artiklar om "raveknarket". Missledde allmänheten till att tro att rave var synonymt med narkotika.

Poliserna fick nya direktiv, de skulle ägna sig åt tyngre brottslighet och inte hålla på med det här förebyggande tjafset som också kostade oövertid.

Stadshuset i Stockholm, som lovat att hjälpa till i lokalfrågan, svarade inte upp mot sina löften. Visst fanns det några välvilliga politiker som sympatiserade med vår arbetsmetod, men deras makt räckte inte till för att få fram några festlokaler.

Därmed sprack det fina samarbetet och hoppet om vidare samförståndslösningar rann ut i sanden.

Raven går under jorden

Under -94 och -95 genomfördes ett stort antal vilda fester med mycket lite insyn från vuxenvärlden. Polisen var osäker, okunnig och helt oberäknelig. Oftast lyste de med sin frånvaro, men ibland dök de upp och stängde fester med drastiska metoder. Festerna ambulerade

runt i storstockholms industriområden och sommartid utomhus. Många gånger var det fester i farliga, uttjänta lokaler med låg brandsäkerhet, inga utrymningsvägar, inga brandsläckare. Hål i golven, spretande armeringsjärn, trasigt fönsterglas och så vidare. Och en del narkotika.

Docklands

Mot den här bakgrunden kändes det skönt när Docklands kom till. Festdeltagarna kunde vistas i en lokal godkänd av brandmyndigheterna, med nödutgångar, brandsläckare, ut-nöd-skylltar, toaletter, gratis vatten, telefon, garderob med flera faciliteter. En fysiskt trygg miljö. Det fanns fler fördelar. Som att det dansades på en fast adress. Oroliga föräldrar, och myndigheter visste trots allt var ungdomarna befann sig.

Från september -95 hade Docklands nära nog monopol på technodansen i stockholmsområdet. Miljön var inte bara trygg, den var också smakfullt dekorerad och skickligt ljussatt. Nya DJ:s från hela världen flögs in till varje lördag. Docklands blev en succé. Norra Europas ledande technotempel. Det här var en stor lycka för många äldre tonåringar då utbudet av nöjesställen för ungdomar var och är mycket kient. Förutom kroglivet finns nära nog ingenting.

Även den faktiska narkotikaproblematiken inom ravekulturen hade en fast adress. Uppsökande socialt förebyggande arbete hade kunnat bedrivits på den fasta adressen. Kontakter knutits med de individer som kom att utveckla något slags vårdbehov.

Konflikten med Docklands

Det blev inte så, istället utvecklades relationen mellan Docklands och samhället till en rejäl konflikt. Docklandsarrangörerna ansågs uppträda rebelliskt genom att hävda att de avhöll "allmänna sammankomster" och inte "offentliga tillställningar". Dessutom hade ett par av aktörerna ett förflutet i den nyliberala Frihetsfronten. Nackpolisen lät sig provoceras av arrangörerna i Svetshall 3 på Finnboda Varv. Kriget var ett faktum. Ett prestigekrig. Lördagen den 10 februari 1996 genomfördes den första stora razzian. Relativt mycket narkotika anträffades, men allt var inte narkotika som sades vara det. En del påstådda marijuana-jointar var indiska Beedis-cigaretter. En del LSD-papperslappar var sönderrivna tågbiljetter. En del ecstasypiller var koffeintabletter. Mängden narkotika var ungefär vad man skulle hittat på de ambulerande festerna som ägde rum under tidigare år och för övrigt ungefär vad man skulle hitta om man gjorde en totalrazzia på någon av innekrogarna i stan. Efter den här första razzian minskade narkotikatillgången på Docklands kraftigt. På de fester som sedan ägde rum var det inte drogfritt, men tillgängligheten var avsevärt mindre. Trots detta så fortsatte Nackpolisen sin offensiv under tumult- och farsartade former. Med politiskt stöd. Docklands skulle kväsas, krossas. Media, framförallt kvällspresen hetsade upp stämningen och hjälpte till att låsa positionerna. När väl Docklands var nästintill uträknat, så togs det tidigare ambulerande festandet upp igen. Ut i skiten, till på alla sätt undermåliga, anonyma och farliga miljöer.

Kommunen kommer med löften

Den 13 mars inbjöd socialborgarrådet **Lena Nyberg** till ett möte i Stadshuset. Nu skulle staden skapa och erbjuda alternativ till festerna ute i Nacka. Länspolismästaren **Hjälmar** presenterade **Patrick Unga**, nyutnämnd ravepolis. Fritid Stockholm fick i uppdrag att skapa förutsättningar för mer kontrollerade fester i samarbete med den nya ravepolisen. Patrick fick snart hjälp av kollegan **David Beukelmann**. Till hösten bildades polisens ravekommission, med tolv operativa spanare. Nackapolisen fick bli huvudman för den nya kommissionen. Som ett kvitto på att Nacka tidigare gjort ett bra jobb?

Under året -96 ägde sex kommunalt stödda fester rum, med gott resultat. Två gånger på Magasinet i Gubbängen, en fest på Växtverket i Bromma och två fester i Globens annex. Fritid Stockholm stöttade också en musik- och dansmanifestation som ägde rum i Tantolunden. Dessa satsningar och konstruktioner var bra, men räckte inte på långa vägar till för att svara upp emot det egentliga behovet och den stora efterfrågan som fanns.

I och med övergången till stadsdelsförvaltningar 1997 försvann stadens stöd till olika privata arrangörer. Staden, genom socialroteln, stödjer numera technodans i något som heter klubb-city-projektet. Arrangörsgruppen Unity har under vårterminen -97 ordnat fyra fester åt staden på entreprenad. Bra fester. Men med hård kontroll och visitering. Många unga känner ovilja mot kontrollen och väljer bort dessa fester. Trots detta så fyller de en viktig funktion för de yngsta som gör sin ravedebut under trygga former, även om miljön inte heller där är helt drogfri.

Ravekommissionen slår till

Tillbaka till polisens ravekommission. Konstruktionen av gruppen och rekryteringen av personal ägde alltså rum under hösten -96.

I november var det klart och ravekommissionen kom ut på fältet. Sedan dess har det varit en hård tid för technointresserade ungdomar i Stockholms län. Ravekommissionens metod och affärsidé är att i första hand slå mot brukarna. Polisen söker bokstavligen med ljus och lykta efter påverkade personer. Insatserna bedrivs under synnerligen integritetskränkande och medmänskligt ovärdiga former. Fram till idag har omkring tusen unga människor gripits och medtagits för urin- eller blodprovstagning. Av dem har omkring hundra testat negativt, dvs är oskyldiga enligt polisens egna siffror. Hur många som blivit uppvaktade, intervjuade och belysta av polisen, men sluppit att åka med för testning finns det inga siffror på. Men de är många.

Enligt polisen är det här ett bra arbetssätt. Grundtanken är att varje gripen person tänker om och slutar att ta narkotika. Polisen går in och avbryter ett begynnande missbruk. Polisens närhet avskräcker ungdomarna från att befatta sig med förbjudna droger. Via den enskilde konsumenten kan polisen ibland få tips om vem eller vilka som levererat det förbjudna, och nysta vidare.

Det verkliga utfallet av insatserna skiljer sig en del ifrån förväntningarna och det dyker också upp andra, icke önskvärda effekter av polisens arbete.

Visst skrämmer de hårda metoderna några ifrån att ta droger. Och

några andra upptäcks och tar emot vård. Men de flesta låter sig inte alls skrämmas, däremot så lägger de om sina vanor. En del slutar helt enkelt att besöka ravefester och tar sina droger i en miljö där de är säkra på att inte konfronteras med polis. Andra fortsätter att gå på festerna, men i nyktert skick. Droger tar de alltjämt vid andra tillfällen. Ytterligare andra tar lägre dos än tidigare, ser inte så påverkade ut och dansar vidare.

De ungdomar som ertappas med fioler i blodet, de som har en joint eller ett piller i fickan åtalas och stämplas ut som kriminella för ett förhållandevis ringa brott. Den subkulturella identiteten och utanförskapet förstärks. Alienationen är ett faktum.

Utöver dem på de anklagades bänk, så finns det en majoritet av helt oförvitlig och totalt oskyldig techno-intresserad ungdom, som känner stor bitterhet över polisens tigha närvaro och drastiska metoder. Hela ungdomskulturen känner sig trakasserad och förföljd. Känner stor misstro, inte sällan hat gentemot myndigheter och samhället i övrigt.

Är resultat och vinsten av de hårda tagen värda de spänningar och motsättningar de samtidigt är upphov till? Absolut inte.

Låt hjärtat vara med

Om lagstiftning och polisinsatser koncentrerades på narkotikahandel istället för konsumtion så skulle detta vara begripligt för de flesta ungdomar och klimatet skulle bli klart mer gynnsamt för fält- och socialarbetare att nå de unga med andra typer av insatser.

Man kan inte med hjälp av piskor och svärd förmå narkotikaexperimenterande ungdomar att ändra beteende. Det är det goda samtalet, det varma hjärtat och den öppna famnen som kan förmå människor att tänka efter och känna sig motiverade att ändra sitt beteende. Det går inte med hugg och slag. Det handlar inte om betingade reflexer, det handlar om känslor.

Inga tecken tyder idag på att det ungdomliga intresset för vare sig technodans eller droger skulle vara i avtagande. Tvärtom.

Vad vi däremot tydligt kan se är att delar av rörelsen nu återigen blir alltmer underground. Man vill kunna dansa ifred utan polisens påträngande närvaro, frågor och ficklampor.

Fler illegala, hemliga fester alltså. Oftast helt utan insyn.

Vi stöter ungdomarna ifrån oss, istället för att bjuda in dem till samhällets gemenskap.

Vi lyssnar inte heller alls till de ungas budskap och vägrar konsekvent att ta till oss ens de goda sidorna av dagens ungdomskultur.

Jan Quarfordt

Jan Quarfordt är fältassistent i Stockholm och har i fem år huvudsakligen arbetat med raveungdomar.

RAVEKOMMISSIONEN

Intervju med Rickard Johansson, Ravekommissionens chef. Rickard Johansson uttrycker oro för de "drogliberala vindar" som finns bland ungdomar. Kommissionens tillkomst belyste ett reellt problem. Hittills har ravekommissionen gjort 1010 ingripanden.

- *Varför heter det "ravekommissionen"?*
- Jag var chef för spanings- och narkotikaroteln i Nacka. Vi jobbade mycket på Docklands. Sen stängdes ju Docklands. Och då tänkte jag att det här kan vi bara inte släppa. Det behövdes något länsövergripande. För idag får ju ungdomar kors och tvärs över hela stan. Så jag uppvaktade ledningen om detta. Och så blev det bara ravekommissionen eftersom vi då jobbade mycket med rave. Vi har funderat över om vi skulle byta namn, men det är ju så inarbetat.

- *Kan det inte vara väl provocerande för raveungdomar? De blir ju utpekade?*

- Det har jag inte hört någon säga, men däremot kan jag tycka det är lite luddigt eftersom vi jobbar med så mycket annat också, krogarna på stan t ex.

- *Café Opera inte undantaget?*

- O nej, vi har varit där också. Vår målsättning är att minska drogbruket i Stockholms län, särskilt på ravefester och liknande fester.

Ravekommissionen permanent

Ravekommissionen har funnits i tio månader. Den har precis fått ytterligare en förlängning på sex månader. Rickard Johansson tror att den blir permanent i en eller annan form.

- Vår målsättning är att få så tidig upptäckt som möjligt. Ungdomar under 18 år, som har börjat stoppa i sig droger tar vi till Maria Ungdom. Då kan vi kanske förhindra att de fortsätter. För efter ett halvår kan de vara fast i missbruk. Vi får dom i bästa fall att sluta. Ecstasy är från början bara positivt. Man blir glad, pigg och alert. Sen följer de negativa bitarna, men då har skadorna redan uppkommit. Serotoninhalten i Ecstasy, gör att man får obotliga skador på nervsystemet, och det kan ge ångest flera år efteråt.

- *Du tycker att även polisen kan bryta missbruk?*

- Ja definitivt. Vi jobbar ju nära Maria ungdom. De här ungdomarna kommer oftast inte från trasiga hem. De har vanliga föräldrar och de har ju större möjlighet att hjälpa sina ungdomar. När föräldrarna kommer och hämtar dem, får de sig en tankeställare. Och ungdomarna är förmodligen inte påverkade kommande helg. Föräldrarna gör ju mycket.

- *Ersätter de här medelklassföräldrarna socialtjänstens arbete?*

- De hjälper åtminstone till. Komplementerar.

Smäll på fingrarna

- *Verksamheten i sig minskar den missbruket?*

- Ja vi tror ju det. De får en smäll på fingrarna på en gång. Attityden måste ju ändras, för nu är det ju drogliberalt. Och vi har sett flera ungdomar som har slutat efter vårt ingripande. Det har flera berättat för oss.

- *Vad det händer med dom här ungdomarna efter ingripandet?*

- Vi har begärt att få en forskare som ska se vad det här ger i

slutändan.

- *Men många prövar ju bara av nyfikenhet nån gång sen inget mer. Blir inte dessa ungdomar bittra av ert agerande?*

- Visst är det så, men många rasar igenom. Men jag tror att vi kan hjälpa många och det säger ju även en del. Numera är ju också brukandet straffbart. Nyfikenheten finns och säkert dom som kan lägga av. Men den stora massan är i riskzonen och där har ju vi en viktig uppgift.

Finns ett historiskt perspektiv

- *I ett historiskt perspektiv har ju oftast nya ungdomskulturer alltid associerats med något elände. Från dansbaneeländet i den förrförra generationen till förra generationens Beatles?*

- Ja det är klart att det finns nyfikenhet att pröva något nytt. Alkohol är ju inte heller bra. Men narkotikan är ju straffbelagd och man blir beroende. Eftersom man inte har nån lagstiftning mot alkohol är narkotikan viktig. Det har å andra sidan alltid funnits likhetstecken mellan rave och droger. Många som går på ravefester tar narkotika för att orka dansa. Det är därför som vi ofta upplöser illegala ravefester. Vi vill att de ska söka tillstånd.

- *Oavsett om ni hittar narkotika eller inte upplöser ni fester utan tillstånd?*

- Nej, vi måste hitta något brottsligt. Men vi behöver oftast bara kliva in på festen för att se att det finns påverkade ungdomar. Alla ansökningar om legala fester går till oss för ett yttrande. Men vi vill att de ska få tillstånd så att vi själva kan vara med och träffa arrangörer och dörrvakter och säga att så här vill vi påverka festen. och att ungdomarna vet att ravekommissionen kommer att vara där. Då blir det mindre droger.

- *Vad anser du om festarrangörernas förhållande till droger?*

- Vi vill ju att det står i flyers att det ska vara drogfritt, men vissa skriver inte det. Många lyssnar på oss, men det finns en klick som är drogliberaler. Och vi har tagit flera arrangörer.

Vi bjöd in arrangörer när vi började och vi har senare tagit flera av dom. Det är en del som inte bryr sig om ifall det finns narkotika på festerna för att dom själva håller på med det. Det har vi sett när vi har varit med. Docklandsarrangörerna dom var drogliberala.

Vi vill t ex att utgång ska vara lika med hemgång. För det är oftast ute de petar i sig droger. Men vi har också tagit många på toaletterna.

- *Vilka droger ser du mest?*

- Bland ungdomar är ju haschet och amfetaminet störst. Men LSD och ecstasy ökar.

För en som är ny (100 kr kostar ett frimärke) så räcker ju en fjärdedel eller ett halvt frimärke. Jämför man med alkohol, så blir det billigare.

Haschet är inte minst farligt. Många säger att amfetaminet kan jag sluta med, men inte haschet för på kvällen måste jag lugna ned mig. Många ungdomar tar också rohypnol.

Tipsare

Många ungdomar tycker ju inte det här är bra, dom har sett kompisar i missbruk och då tipsar dom oss. Dom ringer till oss och berättar.

Vi fick, som exempel, tips om en födelsedagsfest i norrort och där plockade vi tre ungdomar.

- *Under vilka omständigheter kan ni gå in på privattillställningar?*

- Vi väntar utanför till dess någon kliver ut och då går vi fram till den personen och säger att det här är ravekommissionen. Om vi ser att personen är drogpåverkad frågar vi "vad har du tagit för nåt" och då säger han kanske att jag har rökt lite hasch eller tagit någon drog. Då frågar vi om det finns inne på festen. Då kan det finnas skäl för oss att gå in. Vi ringer åklagaren eller så uppfattar vi att det är som lagtexten säger "vid fara i dröjsmål", dom kan hinna lämna festen. Då fattar vi eget beslut och går in.

Vi kan gå in om vi hittar någon som är skäligen misstänkt för brott. Till exempel om någon har kommit ut från en fest narkotikapåverkad och påstår att det finns narkotika på festen.

- *Är det inte otillfredsställande att ta småbrukare när man inte kan hitta de stora langarna?*

- Vi får ju många langare också för brukare och langare är ju så nära varandra.

Det händer att vi får hela ledet ända till ursprungslandet.

- *Hur kommer det in Sverige i stora eller små partier?*

- Både och. Men många av de här ungdomarna åker själva till Holland eller Tyskland eller Danmark eller någon annan stans. Det är det vanligaste och det blir billigare så. Och de har lätt att passera tullen för de ser ut som vanliga ungdomar. Men vi gjorde ett tillslag och tog 17 kg cannabis. Och just dessa ungdomar tog in det själva och både brukade och sålde.

- *Finns mr X idag den stora handlaren bakom allt eller fabriker för tillverkning.*

- Inte i det hisnande stora perspektivet i Sverige. Men småtillverkare finns framför allt på amfetamin, men inte ecstasy. Men det är inte ofta man hittar laboratorier. Visst finns det men det är inte vårt uppdrag att jobba direkt med det.

- *Vad finns bakom siffrorna, ni har ingripit i 1010 fall?*

- Ingripit innebär att vi plockat av någon narkotika, tagit urin- eller blodprov. Några prover har varit negativa.

Av dessa 1010 har 713 personer frihetsberövats.

160 personer har gripits dvs man har på dem hittat mer än normalgraden av narkotika, alltså en kvantitet över ringa narkotikabrott. Efter ett förhör beslutar åklagaren om personen ska bli anhållen.

125 personer har anhållits. De är oftast sådana som själva har överlåtitt.

60 personer har häkats. Då är det oftast fråga om grovt narkotikabrott. De har vanligen överlåtitt. Om man tar någon på en skolgård som säljer till niorna är det frågan om särskild hänsynslöshet och då också grovt narkotikabrott oavsett mängden som har sålts.

Ingripande av annan anledning (58 personer) kan t ex vara en 14 - 15-åring i en olämplig miljö, med många påverkade. De kan själva

också vara påverkade. De tas till Maria.

- *Hur många blir dömda.*

- Det stora flertalet, men än syns det inte av siffrorna. Ärendena är inte alla avslutade.

-*Hur reagerar de negativa(10 % eller omkring 100 personer)?*

-Det är olika. Vissa blir sura över att vi ingripit oförskyllt. Men andra bryr sig inte så mycket om det.

Ingen köttmarknad på ravefester

- *Vad tycker du själv om ravefester?*

- På Docklands kunde det vara tusen personer en lördagskväll. Men aldrig nåt bråk. Många ungdomar gick ju dit för att det var en mysig stämning. Man dansar för sig själv. Många ungdomar är trötta på köttmarknaden på stan. Men frampå småtimmarna kan 60 - 70 % vara påverkade. Vi försöker smälta in på ravefesterna.

- *Dansar ni själva?*

- Ja, det finns dom poliser som utanför jobbet gillar både musiken och dansen.

Utomlands är det värre. Många ungdomar har berättat för oss att det är otroligt mycket droger i Goa. Vi var t ex på Loveparade i Berlin med en miljon människor och tusentals människor som var påverkade. Då tycker man Sverige trots allt är en idyll.

Birgitta Bergmark

RAVERÄTTEGÅNG

Under våren har Docklands varit en återkommande rubrik i pressen.

Ständiga uppgifter om drogmissbruk och polisrazzior har underhållit läsarna.

Det började den 11 februari då ravepolisen grep ett 25-tal ungdomar, och småningom åtalades 17 av dem. Resten fick bötesförelägganden.

Att läsa förundersökningen är upprörande på många sätt. Jag kan omöjligen att frigöra mig från min egen ungdom och från att jag själv är tonårsförälder. Jag häpnar över den mängd pengar som är i omlopp, tusenlapparna fladdrar genom sidorna.

Det andra är det torftiga livet. Trots att vi är många som i tonären tyckte att livet handlade om att dansa så ofta och mycket som möjligt, har dansen en underordnad betydelse här, men det kan bero på förhållningarna på frågor. Inte heller känns det som om dom har haft roligt. Men även detta kan bero på förhörens karaktär.

De 25 ungdomarna har haft mycket olika situationer, trots att de flesta är gymnasieelever och på något sätt känner varandra. Ett par av killarna har handlat med droger i större skala.

Pontus

Pontus, som är 18 år, har för ett år sedan börjat själv med ecstasy. Det förefaller ha varit ett helgbruk, som i början gav honom ett stort behov av att dansa. Efter en månad börjar han "känna sig fast i missbruket av "e". Till Luciahelgen köper han 10 tabletter, i avsikt att sälja sex, men använder i stället alla själv. Nu känner han inte samma välbefinnande utan känner sig i stället "bara väck". Efter detta använder han 15 - 20 tabletter i veckan. I nyårshelgen köper han ett parti på 100 tabletter på delvis lånade pengar. Han tar 25 själv och säljer resten till olika personer bl a på Docklands. Till kommande helg lånar Pontus ihop **10 000 kronor** för att återigen köpa 100 tabletter, men försäljaren har endast 10 kvar. Vid detta tillfälle blir Pontus tagen av polisen och beslutar sig för att sluta missbruka ett par månader till dess han fyllt 18 år. Men så blir Pontus bjuden på två tabletter och vill återigen sälja. Han köper 100 tabletter och tar hälften själv och säljer resten. Han undersöker nu möjligheten att köpa ett parti på 650 tabletter för 52 000 kronor. Han får köpa 500 tabletter. Pontus paketerar tabletter efter beställningar och säljer till sina vänner för vidareförsäljning på påskafton, till att börja med på några T-banestationer. Detta är huvudpunkten i utredningen och personerna kring har i stor utsträckning handlat av Pontus under påsken.

Pontus tränar och tar även anabola steroider. Vilka han köpt dessa av vågar han inte tala om eftersom det är våldsamma personer. Han har även använt kokain. Pontus menar att han hade 10 000 kronor i skuld för tidigare kokainköp plus obetalda böter och därför var i behov av pengar. Pontus namnger förnamnet på den person, Micha, som han köpt tabletter av, men denne förblir okänd i utredningen. Micha har i sin bil väntat på Pontus utanför hans skola eller Mac Donalds.

Pontus är den centrala personen i utredningen, härvans huvudman som det står i pressen. Sen följer de personer, en rad killar och några tjejer, som har köpt och ibland vidaresålt från Pontus' lager. De träffas på en handfull krogar och pubar i Stockholm, där de är stamgäster. Återkommande är möten på puben Wasa.

Gänget kring Pontus

Det förefaller vara ett löst sammansatt gäng, som träffas på krogar och fester. Docklands är förvånansvärt frånvarande.

Alfred uppger att han började använda narkotika på en ravefest, då han blev bjuden på amfetamin. Han föredrar det framför ecstasy, som han blir seg av. Han använde sedan amfetamin i samband med fester, eftersom han blir "pigg och dansant". Vid Lucia 1996 fick han en psykos och skrev själv in sig på Maria ungdom. I samband med tillslaget på Docklands hade han endast tagit efedrin. Han medger dock att han sålt. Liksom sin äldre syster. Tillsammans har de vid något tillfälle även arrangerat ravefester. Systemen gick den aktuella kvällen till Docklands med 15 tabletter i byxlinningen. Hon berättar att hon under 1994 började prova ecstasy. Hon har försökt att sluta

eftersom hon mår dåligt. Vid husrannsakan hittas åtta tabletter i hennes rum. Hon har vid flera tillfällen köpt åt sig själv och andra för att få ett billigare pris. Hon berättar beredvilligt om droger.

Charlie 19 år gammal började missbruka rohypnol i första ring. Sedan dess har han provat en rad olika preparat, främst hasch och amfetamin. Han är besviken på ecstasy-tabletter som han menar mer och mer innehåller nerättjack, för att missbrukare ska bli alltmer beroende. Han har gått en misslyckad behandling på Maria Pol. Charlie är ej misstänkt för att ha sålt.

Pelle medger att han köpt upp till 30 tabletter av Pontus på skärtorsdagen.

Han började med ecstasy på Love Parade i Tyskland. Pelle har köpt flera gånger av Pontus för att sälja vidare. Han säger han har undvikit att ta tabletter på ravefester eftersom han inte ville att rave skulle sammankopplas med droger. Pelle har även arrangerat ravefester.

De nyfikna nybörjarna

Ju längre i utkanten av gänget man kommer desto mindre är missbruket.

Och åtgärderna känns bedrövligare.

Rickard tog en halv tablett på toaletten på en krog och hans flickvän andra halvan. Det var andra gången de provade. Efter 40 minuter blev han sjuk och kräktes. Sedan blev han glad i 1 - 2 timmar. Därefter köpte han vid några enstaka tillfällen. Docklandskvällen köpte han en tablett och svalde innan han gick till festen.

Anna är 20 år. På skärtorsdagen var hon på en teknoklub och provade då för första gången ecstasy, en halv tablett. Hon blev "glad och kramig".

Vid förhören berättar hon att hon en gång tidigare rökt hash, som hon dock mått dåligt av och kräcks. Hon döms för "ringa narkotikabrott genom brukande" och slipper närvara vid rättegången utan får ett strafföreläggande.

För Anna och några till känns ingripandet överdrivet kraftigt. Inget tyder på att det är annat än ett enstaka provande av droger, som skulle ha slutat med det.

Domarna har i pressen betecknats som lindriga. Fyra dömdes till fängelse och tolv fick dagsböter, skyddstillsyn eller vård inom socialtjänsten. Den sk huvudmannen Pontus dömdes vid 18 år till ett år och sex månaders fängelse. Den cyniske storförsäljaren, som inte drog sig för att söka upp honom utanför hans skola har ännu inte hittats.

Namnen är fingerade

Birgitta Bergmark

REJVA I GOA

Första festen i Goa blir oförglömlig för alla. Klockan är två på natten och jag har rest på en motorcykel genom djungeln på sandiga stigar. Under resan tror jag flera gånger att jag har blivit lurad ut i bushen av orsaker som inte har att göra med festande. I vilket fall måste vägvisaren ha misstagit sig, ingen arrangör skulle kunna få tusen människor att hitta hit. Den Indiska natten är bäcksvart och det enda som lyser upp vägen är lampan på motorcykeln, som letar sig fram mellan grenar och gropar. Om man stänger av motorn hörs en tyst och dov bastrumma, vi fortsätter och plötsligt bara dyker de upp. Parkerade motorcyklar överallt hela vägen fram till en glänta. Det är sant, detta finns, ingen kan föreställa sig eller förstå det förrän man är där.

Förundrad, uppfylld och ivrig tar jag mig in i gläntan. Människor dansar som galningar, deras ansikten syns inte men deras mönstrade kläder lyser av uvljuset. Runtom "dansgolvet" breder ut sig hav av indiska damer på bastmattor ut sig, som serverar chaite och mackor. Folk myser dricker chai och småpratar. Hela atmosfären är en vänskaplig vibb som drar in mig i något komplext och stort där varje detalj och varje själ ger sitt oundgängliga bidrag. Man kanske sätter sig vid en grupp människor och dricker chai, eller går och dansar ett slag, byter några ord med förbipasserande. Mer blir det inte de första timmarna. Vad än orsaken att man är på trance fest i Goa må vara blir man förhäxad. Varje intryck vill jag smaka på så länge som möjligt och memorera. När gryningen så småningom kommer har förhoppningsvis det paralyserade stadiet passerat och man kan tillsammans med vänner från hela världen välkomna solen och glädjas åt att den stiger upp även idag. Folk dras till dansgolvet för att delta i en tribedance. Det är galet, pulsen drar på och det enda man känner är rytmen och att man inte får svika och sluta dansa. När kroppen är utmattad och på väg att ge upp fixerar man blicken på någon med mycket energi och vips det smittar. Jag deltar i det mäktiga. Nu för första gången ser man landskapet man befinner sig i. En rysning går från nacken genom ryggraden ner i benen. De tropiskt gröna kullarna under en brandgul och rosa himmel som matchar med hav och palmer i horisonten är som första klassens Hötorgskonst.

I Goa slutar inte festen när mörkret har gett upp som på de flesta andra ställen, tvärtom är det festens höjdpunkt när solen går upp. Den fortsätter frenetiskt tills någon bokstavligen tvingar Djn att stänga av musiken och folk att sluta dansa. Vanligtvis är denna någon en polisman. Polisen i Goa är fruktansvärt korrumpierad och girig. Det är varje indisk polismanns dröm att få en post nere i Goa. Lönen är inte högre än på andra ställen i Indien men de får in skamliga summor genom mutor och hot. Arrangörerna på en fest betalar utöver utrustning och elektricitet för tillstånd att ha festen som kostar mellan 20000 och 50000 rupies, ungefär 4000-10000 kronor. Ett tillstånd garanterar dock inte att festen fortlöper smidigt och trevligt tills folk inte orkar röra sig. Av ett trettiotal fester, som jag har varit på, går det att räkna på ena handens fingrar de gånger polisen inte har dykt upp och stängt av musiken. Polisen kommer och tvingar respektlöst Dj:n att sluta spela tills de har fått sin "baksish" dvs mutpengar. Hur mycket de kräver beror helt på humör, men de

kan alltid vara säkra på att pengar samlas ihop av besvikna människor som vill fortsätta dansa. På en kväll får de i egen ficka flerfaldigt en genomsnittlig indiers årslön. Polisen trakasserar även enskilda personer som är ute på natten. De står i vägkorsningar med långa tröpinnar och väntar på förbipasserande turister. Om man kommer till fots är valet inte annat än att stanna och låta dem leta igenom ens fickor efter droger. Om de hittar en bit hasch eller annan narkotika drar det till med ett pris som det kostar att köpa sig fri från fängelse. De flesta turister rör sig däremot på motorcykel eller vespa och då har man ett val att antingen stanna eller att sakta ner och gasa precis när man har nått dem. Det är här som tröpinnarna står till tjänst för om föraren inte stannar ska pinnen in i hjulet så att cykeln voltar eller till att ge ett piskrapp över huvud och rygg.

Trots denna brutala risk att göra sig illa väljer de flesta att gasa förbi full power då det kostar en förmögenhet att stoppas även om man inte har droger på sig. De flesta har inte körkort och får betala priset för det. I bästa fall har man den summa pengar som krävs eller så får man pruta vilket ofta fungerar. Den narkotika som beslagtogs av polisen säljs senare tillbaka till langare.

Den ständiga frågan om hur det är med droger kan bara besvaras med att det finns mycket av dem. Och som ung svensk omvärderar man lätt sin uppfattning om droger. Man blir liberal i det hänseendet att frågan avdramatiseras, med det inte sagt att droger är bra, det är bara inte en stor grej. I Goa finns ingen press vare sig på att man ska prova eller på att man ska låta bli. Detta kan gro ett neutralt frö av nyfikenhet i människan vilket i och för sig är riskfyllt när knark är med i bilden.

Goa är mycket mer än droger, det är en plats i världen där värdefullt utbyte sker. En plats där människor får lära sig att kasta fördomar och exponeras av människor från olik bakgrund. Livet är enkelt att leva, dagarna går till att dela historier med nyfunna vänner, slappa på milslånga paradiskstränder och äta god mat. Den hetsiga "bira bira bärs och jag är genomkåt semestern" på Mallis existerar inte här (med undantag av ett nybyggt charterområde). Resande människor mestadels från Europa, Australien och Israel men även från Nordamerika och Afrika möts på en plats i Asien med det gemensamma intresset att ha trevligt och bland många också att dansa till techno musik. I dessa möten står inte olika kulturer i centrum för något slags se och lär utbyte, utan den enskilda människan med alla sina egenskaper är i centrum. Tillsammans försöker man fånga glädjen där den finns i dans, musik och skratt.

Julia

Frontlinjer i harm reduction

----- **att minska skaderiskerna för droganvändare**

Från en internationell konferens i Paris

Mediabilden av harm reduction i Sverige är metadon, fria sprutor och legalisering av narkotika. I resten av världen är det ett mycket mera komplext begrepp. Det är fortfarande hälsofrågorna som på olika sätt dominerar insatserna, men mänskliga rättigheter har alltmera kommit att hamna i frontlinjen. Narkotikabrukare organiserar sig och söker kontakt med myndigheter för diskussion om olika aspekter av narkotikafrågan, organisationer av anhöriga, vårdpersonal och allmänt intresserade personer bildas och man för fram krav på rimligare livsvillkor för de som använder droger. Var går frontlinjerna? Här är några nedslag i vad som presenterades på konferensen :

En världsomspännande undersökning

Dr Ralph Jürgens, Montreal, Canada, har studerat harm reduction i fängelser runt världen :

I stort sett 32 % av fångarna injicerar, 6 % är homosexuella och 45 % tatuerar sig.

En del länder har Harmreduction-program inom kriminalvården : Ett straff utesluter inte automatiskt fångar ur metadonprogram, i en del fängelser får den som är inne i ett program fortsätta under strafftiden. Sprutbytesprogram förekommer också. På konferensen presenterades erfarenheter av harm reduction från

Schweiz	4 fängelser (varav 1 kvinnofängelse)
Tyskland	5 "
Spanien	1 "
Österrike	1 "
Australien	1 "

Han valde ett av de schweiziska fängelserna som exempel. Där underströk man att sprutbyten inte innebar att drogbruk accepterades, men att det var till gagn både för personalens och fångarnas säkerhet. Sprutorna skulle förvaras på anvisad plats och var i regel standardutrustning för alla, så att ingen behövde utmärka sig genom att be särskilt om det. Personalen kände sig tryggare eftersom risken att skada sig vid visitationer eliminerades. Samtalstonen mellan personal och intagna hade oftast blivit avsevärt bättre. Undersökningar om effekterna av urinproven visade att de var relativt meningslösa: 13 % av fångarna avhöll sig från droger på grund av proven, på 39 % hade de liten och på 55 % ingen alls effekt.

Undersökningar i de olika fängelserna visade ingen ökning av drogandet och ingen smittspridning. Disciplinstraffen sjönk med omkring 30 %.

Andra forskare fyllde på med presentationer av Harmreduction-projekt inom sina länders kriminalvård och jur **dr Nancy Mahon** från New York sammanfattade :

"Valet står inte mellan rena sprutor och inga sprutor. Det står mellan rena sprutor och smutsiga sprutor."

I am drug user

I.A.M.D.U ., som trots sin engelska titel - förkortningen läses I Am Drug User - är en fransk organisation; höll ett seminarium som

påminde om RFHLs barndom. Det var mycket entusiasm och kampanja, olika brukarorganisationer presenterade vad de gör och vilka ambitioner de har. Ett internationellt nätverk håller på att byggas. Man kom- municerar per fax eller via dator. Kommunikation är viktig. Trovärdighet och att verkligen vara representativ för de grupper man säger sig företräda var frågor som diskuterades. En engelsk grupp rådde sina kollegor att ha en kassör som inte använde droger. Astrid från Frankfurt berättade om deras tidskrift för drogbrukare. F.n skriver man om arbetsmarknadsfrågor och om polisingripanden. Man har fyra träffpunkter i lokaler på stan. En organisation i London hade tillgång till laboratorieanalyser av droger så att man kunde varna för farliga förfalskningar. Man hade bl a hittat förfalskade Ecstasy-tabletter som i stället för MDMA innehöll medel som gav levercancer.

Internet fick mycket utrymme på seminariet. Vitsen med nätet var att : Undvika isolering, stödja varandra, göra expertkunskaper tillgängliga, spara pengar, lära upp nya organisationer, vinna styrka, slippa uppfinna hjulet på nytt Det var som ett globalt lokalavdelningsseminarium - New South Wales hjälper Brasilien. Påfallande många av organisationerna organiserade "människor med eller utan drogbruk..." Några enstaka organiserade bara personer "med".

Rådgivande broschyrer

"Ett rött, smärtsamt sår som det kommer var ur tyder på att det är infekterat. Lös upp en sked bakpulver eller Biotex Green i en skål varmt vatten. Blöt såret i lösningen i tio minuter, helst tre gånger om dagen. Fortsätt tills såret börjar bli bättre." Mainline Foundation, Amsterdam. Broschyr om sårvård.

Vem kan förneka att överdoser och dåliga vener är hälsoproblem? Är det vanlig läkarskräck som avhåller många droganvändare från att söka sjukvård för otäcka och misskötta sår? Kan en narkoman komma med i en krisgrupp för rånoffer? Det här är frågor som sysselsätter världens brukarorganisationer och som resulterat i praktiskt hälsovårdsarbete. Alla har de kommit fram till att en avkriminalisering av drogbruket är nödvändigt för hälsovårdsarbetet.

Konferensdeltagare i fara

Om jag var rädd någon gång? Givetvis inte, trots den livsfara vi hela tiden svävade i. Vårt värdfolk sörjde på bästa sätt för att vi inte skulle flyga i luften. Alla papperspellar i Paris hade fastskruvade lock, det fanns ingen bagageinlämning i hela stan och alla väskskåp i affärerna var igensatta. Vi vadade fram i skräp släpande på vårt pick och pack. Bombvarningar överallt. Hög polis närvaro vid invigning och avslutning då det fanns ministrar i huset.

Kommersialismen var inte påfallande stor med tanke på att det var 3000 deltagare, men en del månglare fanns ju där: olika tillverkare av fiffiga fodral för sprutor så att de kunde kasseras utan att någon riskerade att sticka sig, diverse facklittertur, databaser om droger

m.m.

Otäckaste reklamen: drogtester i form av plåster som man kan sätta på barn medan de sover.

Bisarraste reklamen: cannabistest för katter. Visa mig din katt och jag skall säga dig...

Inga broschyrer, bara en intresselista. Bara första dagen. Det var tydligen impopulärt.

Carl-Johan Löfmarck

Brukarorganisationer, mänskliga rättigheter & social integrering av drogbrukare.

Det finns inte ens ett bra svenskt uttryck för Harmreduction - att minska skadeverkningarna av drogbruk. "Skademinimering" låter som ett sånt där ord som fötts på gatukontoret.

HARMREDUCTION vållar emellertid harm och avsky bland anhängarna till den svenska modellen.

Det är nämligen enligt dem synonymt med legalisering av narkotika.

Naturligtvis har den "svenska modellen" en fiende, konstruerad och omhuldad för att det skall gå att få till stånd debattprogram i TV. Den pellejösiga Frihetsfronten uppträder då och då och håller kvar debatten på en förenklad svensk nivå. I svensk debatt är harm reduction lika med metadon, sprutbyten och legalisering, punkt slut.

Sverige och harmreduction

Den svenska inställningen - den som trosvisst manifesteras i organisationer som European Cities Against Drugs och i **Anita Gradins** korståg i EU-kommissionen - är inte (trots de rapporter om framgångar som redovisas för svenska media) särskilt framgångsrik i internationell skala. Om man inte skrattar åt dess anspråksfulla töntighet gråter man åt dess raa omänsklighet.

En av den svenska modellens omänskliga sidor är den sociala isoleringen av drogbrukare. De skall jagas av polisen, köras bort från arbetsplatser och nekas socialt umgänge. (Till och med 15 mg Sobril ordinerade av läkare föreslås kunna resultera i indraget körkort). Naturligtvis skall drogbrukare inte kunna skydda sig mot infektioner genom tillgång till rena sprutor. Det är t.o.m. förbjudet att informera om mindre riskabla intagningsätt eftersom det i lagens mening är att uppmana till brott. Enligt den svenska modellen får man inte ge dubbla budskap (eller "fel signaler") till svenska folket. Den svenska modellen tillhandahåller ett enkelt budskap eller rätt signal "Vi bryr oss inte om huruvida den som är dum nog att använda droger blir sjuk eller dör."

Konferensen om harmreduction

I den internationella konferensen om harm reduction i Paris våren 1997 deltog 52 nationer. Det är nästan 1/4 av jordens länder. De var, med mycket få undantag, organisationer av drogbrukare. De fick stöd av sina regeringar - inte i första hand ekonomiskt, fast även det var vanligt i den mån de utförde ett samhällsnyttigt arbete - men

framför allt genom att de respekterades i sin kamp för mänskliga rättigheter.

Internationell harmreduction

Vad gör då dessa brukarorganisationerna som är så samhällsnyttigt? Hälsovårdsarbete av typen "peer education", dvs personer som själva brukar droger arbetar bland sämre lottade kamrater. Arbetet innefattar förebyggande arbete mot HIV, hepatit B och C, könssjukdomar, skador på vener, andra infektioner mm. Vidare arbetar man med att förändra mönstret i riktning mot mindre riskabla intagningsätt.

Drogbrukares behov av någonstans att ta vägen när det regnar eller när man behöver träffas tillgodoses i organisationernas lokaler. (I TV är det ingen hejd på hur man förfasar sig över detta och TV-teamen tubbar fattiga och utstötta att mot pekuniär ersättning injicera sig på särskilt utmanande sätt.) Man ordnar kurser i olika ämnen och ger stöd åt drogbrukare som studerar. Man samarbetar med organisationer som Medecins du Monde och andra organisationer som arbetar med hälsovård bland socialt utstötta grupper.

Många aktivister i brukarorganisationerna har själva substitutionsmediciner som metadon, buprenorphin eller morfinsulfat. I de flesta länder finns inte heroinförskrivning och där vill organisationerna att det tas fram ett injicerbart metadon för att förhindra läckage från dem som inte vill dricka det utan säljer det och köper heroin.

Drogbrukares sociala kompetens var ämnet för ett antal papers på konferensen, och de visade samstämmigt att även de som använder droger har en normal förmåga till social organisation om de inte hindras av myndigheter och att bristen på social förmåga, "fint sätt" som någon uttryckte det, inte har med drogbruk utan med uppväxtförhållanden att göra.

Bland några tusen deltagare fanns några hundra (minst) som själva fortfarande använde droger i någon form. De höll föreläsningar och seminarier, de var propra och rediga. En och annan hade det där härjade utseendet, ni vet, men de flesta gick inte att skilja från "vanligt" folk.

Carl-Johan Löfmarck

Crew 2000 från Edinburgh

- en av organisationerna på konferensen.

Crews droginformation

Den som säger det är **Liz Skelton**, medlem och volontär i Crew 2000 från Edinburgh. Crew 2000 är en grupp ungdomar som arbetar på raveklubbar med droginformation, krisgrupper och hjälp. De flesta har egna erfarenheter av partydroger, alla har erfarenheter av myndigheternas droginformation. Den fungerar inte. Den har låg trovärdighet och är inte realistisk. Om man skall informera om droger i en miljö som raveklubbar måste informationen stämma någorlunda med vad publiken ser omkring sig eller kanske har egen erfarenhet av.

Crews undersökning

Crew 2000 har genomfört ett par stora undersökningar av drogvanorna hos den del av ravepubliken (2,5 %) som sökte kontakt med Crew 2000.

Erfarenheten av droger var hög, 97 % hade någon gång prövat vilket inte svarar på frågan om hur stor del av den totala publiken som använder droger - det var 13 000 personer på arrangemanget. De som svarade var de som besökte Crew 2000's stånd.

Svarsprocenten var också hög, av 447 frågeformulär lämnades 427 in besvarade.

För att sälla bort överdrifter beroende på "evenemangets natur" hade man tagit med en fiktiv drog "Simeron". De som påstod sig ha använt den sällades bort. Det hade naturligtvis inte fungerat om inte Crew 2000 varit väl förankrade hos publiken. Det man ville veta var :

- * Vilken kombination av droger användes ?
- * Vilka personer använde dom (kön, ålder m m)?
- * Varför används drogerna ?
- * Vilka riskabla beteenden ägnade man sig åt ?
- * Var fick man kunskap om droger ?
- * Var Crew 2000 effektiva i sitt arbete ?

De populäraste drogerna

var speed (amfetamin), ecstasy, hasch och alkohol i den ordningen. Det var ett fåtal som använde droger annat än tillfälligtvis: Dagligt drogande höll sig mellan 1 - 3 % för de olika preparaten fränsett cannabis där 45 % uppgav att de rökte ofta.

Orsakerna till droganvändat var oftast positiva (jag gillar dom, för att må bra etc) svarade 65%. Bara 4 % gav ett uttalat negativt skäl (det finns inget annat att göra, tristess).

När det gäller riskbeteenden hade 6 % injicerat droger, 65 % hade haft oskyddad sex, 85 % hade blandat droger och alkohol och lika många hade blandat olika droger.

Majoriteten, 75 %, hade inte haft några mentala, sociala eller fysiska problem av drogbruket. Något fler hade haft "relationsproblem".

14 % hade mått illa på en ravedans, 27 % hade känt sig paranoida.

12 % hade sökt första hjälpen, huvudsakligen för kramper i benen på grund av frenetiskt dansande, trampsador och vätskebrist.

Hur Crew arbetar

Crew 2000 bildades 1992 i Edinburgh som ett projekt av ungdomar som var aktiva i ravesammanhang med stöd (men inte ledning) av

professionella narkomanvårdare.

Avsikten var att nå ungdomar som ibland tog droger på fritiden, men inte hade någon kontakt med vårdapparaten. Koalitionen (man kallar samarbetet så) har som syfte att minska skadorna av droger genom att medlemmar av ravepubliken själva står för insatserna - det kallas "peer education" och innebär att medlemmar ur samma samhällsgrupp använder sin kunskap till att informera och hjälpa andra i samma grupp. "Peer education" är ett nyckelbegrepp i det internationella narkotikaarbetet.

"Crack skall inte göras i mikro. Det blir fullt av föroreningar och folk mår dåligt

Crew 2000 har ett centrum för informationsutbyte om droger där man på några år haft över 7000 besök. Man både ger och tar emot information.

De trycker upp och sprider informationsblad med färsk information om olika droger.

De har medverkat med informationsbord och kristeam vid mer än 150 ravedanser i Skottland och de har utarbetat riktlinjer för ravearrangörer. De har gjort undersökningar om danspublikens drogvanor i samarbete med den akademiska världen och de har utbildningspaket för narkomanvårdare, klubbarbetare och lagstiftare. Informationen är läcker: Man använder tecknade serier jämsides med vanlig text, slagkraftiga affischer, vykort mm. Naturligtvis delar man ut kondomer.

Vid utvärderingen uppgav 42 % att de ändrat riskabla drogvanor på grund av Crew 2000's arbete.

Liz Skeltons meddelanden om cracktillverkning illustrerade hur Crew 2000 arbetade med drogsäljare som sålde förfälskade eller förorenade droger och därigenom utsatte sina kunder för extra risker. De sökte upp dem och hotade med att sprida information om deras hantering.

Carl-Johan Löfmarck

ungdomar och narkotika

Att befinna sig mitt i ett skeende underlättar sällan möjligheten att se eller förstå vad som just då händer. Så är det också med den svenska narkotika situationen. För tillfället pekar samstämmiga uppgifter på att bruket och missbruket ökar av de flesta narkotiska preparaten, med det är ändå svårt att skaffa sig en detaljerad bild av läget. Lika svårt kan det vara att förklara varför det som händer, händer just nu.

Jag tänker i denna artikel försöka diskutera några viktiga faktorer som sammanhänger med den aktuella narkotikautvecklingen. För att få perspektiv på utvecklingen vill jag dock först göra en kort historisk tillbakablick.

Narkotikaproblemet i modern tid

Det "moderna" narkotikaproblemet som vi idag känner det, växte fram under 50- och 60-talen och redan vid 70-talets början har det antagit en karaktär och omfattning som endast genomgått smärre

förändringar sedan dess. (1) Före denna period kunde missbrukarna legalt få den narkotika de behövde via läkares förskrivning. Det betyder också att de som var missbrukare ganska markant skilde sig från de grupper av amfetaminister och heroinister vi ser idag. Generellt kan man säga att de i stort avspeglade den patientgrupp som sjukvården arbetade med. Det betyder t ex att medelålders och äldre kvinnor utgjorde en väsentlig del av missbrukspopulationen. Den dominerande uppfattningen av missbruket formades av läkarna, vilket betydde att sjukdomssynen var förhärskande och att lösningen på problemen sågs som en medicinsk fråga, det var en "privat" angelägenhet mellan patienten och doktorn. Ända in på 60-talet stred läkare mot tendenser att kriminalisera allt fler narkotikarelaterade handlingar. Det vore fel, menade man att kriminalisera en sjukdom.

Skälen till den skärpta synen på narkotika hängde inte samman med de olika narkotiska preparaten i sig, utan på de förändringar som inträffade under 50-talet i sammansättningen av missbrukargruppen. Den breda medicinska lanseringen av amfetamin och andra liknande centralstimulerande preparat mot slutet av andra världskriget ledde inte bara till 100 000-tals väletablerade svenskar årligen använde dessa preparat, utan också till att personer i samhällets marginal vid sidan av alkohol fick tillgång till en drog som de lärde sig att uppskatta. Jag tänker främst på gruppen etablerade kriminella, helt vanliga svenska tjuvar, i vilkas subkulturella livsstil amfetamin av olika skäl passade som hand i handsken. Dessa kom att bli det "moderna" narkotikaproblemets kärngrupp som ända fram till idag har dominerat det tunga missbruket. Den snabba och omfattande spridningen av narkotika i gruppen påverkade sannolikt starkt den grundhållning som växte fram i Sverige. De traditionella negativa och moraliskt fördömande attityderna gentemot kriminella kom att överflyttas också till narkomanerna. Följden blev att polisiära och andra rättsliga kontrollåtgärder snabbt växte sig starka i den svenska narkotikapolitiken. De repressiva inslagen parades åtminstone fram till 80-talets slut, med det starka sociala engagemang som i övrigt kännetecknade det svenska välfärdssamhället.

60-talets ungdomar

Vid sidan av intresset för dessa kriminella missbrukare kom narkotikafrågan av andra skäl röna stor uppmärksamhet mot slutet av 60-talet. Likt flertalet industrialiserade västländer "drabbades" Sverige av den internationella ungdomstrend, där experimenterande med droger ingick som en delkomponent. I dagens narkotikapolitiska debatt kan man ibland få intrycket att denna typ av drogbruk var mycket omfattande i Sverige. Så var det inte, de allra flesta svenska ungdomar kom aldrig att använda narkotika, många hade sannolikt ingen aning om ungdomstrenden överhuvudtaget och flertalet av dem som prövade narkotika gjorde det endast en eller ett fåtal gånger.

Undersökningar som Narkomanvårdskommittén (SOU 1969:52) låt göra visar att 60-talets ungdomstrend endast ledde till en begränsad påspädning av det tunga narkotiamissbruket. (2) De kriminella subkulturerna, som rekryterade sina medlemmar från de socialt sämst ställda i samhället, kom i allt väsentligt också i fortsättningen att utgöra den huvudsakliga basen för det tunga missbruket. Det

experimentella bruket bland ungdomar nådde sin topp redan under 70-talets första år och avklingade sedan successivt fram till 1990.

90-talet en ny gammal trend - men ny situation

Under 90-talet har uppenbarligen dessa långsiktiga trender brutits. Sedan några år ökar åter antalet ungdomar som experimenterar med droger. Dessutom tycks det som om nyrekryteringen till tungt narkotikamissbruk på nytt tagit fart bland yngre personer. I flera avseenden påminner den aktuella situationen om läget vid slutet av 60-talet. Nu som då kan vi tala om två parallella processer, en där allt fler ungdomar experimenterar med droger och en där samhällets marginalgrupper dras in i tyngre missbruk. Den massmediala uppmärksamheten har varit koncentrerad till en specifik del av det experimentella bruket av narkotika, nämligen ecstasy och dess koppling till ravekulturen. Det samma torde också gälla för en inte oväsentlig del av den narkotikapolitiska debatten - i den mån man för ett ögonblick förmått ta en paus i den fruktlösa polemiken med verkliga eller förmenta legaliseringsivrare i Europa.

Fattigsverige

Däremot har betydligt mindre intresse ägnats den negativa missbruksutvecklingen bland samhällets svaga och mest sårbara grupper. Detta är egentligen en helt ny utveckling i svensk narkotikahistoria. De etablerade kriminella, som länge utgjorde kärnan i det svenska missbruksproblemet, är visserligen en av samhällets marginalgrupper, men stora skillnader föreligger mellan marginaliseringsprocessen i det välmående välfärdssamhället och de utslagningsprocesser som nu börjar bli allt tydligare i det ekonomiska strukturella krisernas Sverige. Under den allra senaste tiden har två större rapporter publicerats som tydligt visar hur dessa slår bland befolkningen (3). Bilden är entydig, 90-talet har inneburit en dramatisk ökning av arbetslösheten, fler faller under fattigdomsstrecket, den ekonomiska ojämlikheten ökar, färre är aktiva läsare av dagstidningar men desto fler passiva video- och TV-tittare, den psykiska pressen ökar och skolungdomar upplever fler fysiska och psykiska symtom bara för att nämna några av de negativa tendenserna.

Allra tydligast kanske de senaste årens svenska utveckling liknar den engelska under 1980-talet. Den tuffa Thatcher-politiken för att komma till rätta med landets ekonomiska problem bäddade för en för en växande social marginalisering av stora befolkningsgrupper. Den mer än tiodubbling av heroinmissbruk man fick i England mellan 1979 och början av 90-talet är nästan uteslutande kopplad till de mycket stora ungdomsgrupper som varaktigt kom att ställas utanför arbetsmarknaden. Den grogrund för efterfrågan på narkotika som detta skapade fick katastrofala följder när marknadssituationen för heroin radikalt förändrades.

Efter shahens av Iran fall, kom nya penningstarka aktörer in på marknaden. Kombinationen av stora marginaliserade ungdomsgrupper och det ökade utbudet ledde till mycket stora öknings i missbruket (4) och det var framförallt i gruppen permanent arbetslösa detta nya missbruk fick fäste (5).

Flera andra länder upplevde liknande processer på 80-talet med åtföljande öknningar i heroinmissbruk och narkotikarelaterad dödlighet, t ex Italien, Spanien, Frankrike och Tyskland. Det har också visat sig att ungdomsarbetslöshet i kombination med de olika ländernas marknadsgeografiska läge, dvs hur centralt eller perifert de ligger i förhållande till de stora heroinströmmarna, är de två faktorer som förklarar mest av skillnaderna i heroinmissbruk mellan olika europeiska länder under 80-talets senare del (6). Däremot är det betydligt svårare att finna några egentliga samband mellan nivåer av heroinmissbruk och grader av repressivitet i den förda narkotikapolitiken.

Under 80-talet uppfyllde Sverige inget av de viktigaste villkoren för ett stort heroinmissbruk, arbetslösheten bland ungdomar var i stort sett obefintlig och Sverige var på sin höjd en andra- eller tredjehandsmarknad för den internationella illegala heroinhandeln. I ett sådant läge hade sannolikt de narkotikapolitiska insatserna goda möjligheter att verka eftersom de strukturella villkoren var gynnsamma. Idag har situationen radikalt förändrats även i Sverige. Arbetslösheten, särskilt bland ungdomar, har stigit till "europeiska" nivåer och tillgången på de flesta narkotiska preparat är större än de någonsin varit i modern tid.

Sverige i allvarligt läge

För egentligen första gången befinner sig Sverige nu i ett läge som liknar det under vilket framför allt heroinmissbruk bland samhällets marginalgrupper vuxit fram i flera andra europeiska länder. Det betyder inte bara att vi också här riskerar att få stora öknningar i missbruket bland sådana grupper (i form av alkohol, heroin, sömn- och lugnande medel eller blandmissbruk). Konsekvenserna av det experimentella bruket riskerar också att bli betydligt mera allvarliga jämfört med förra gången, dvs vid 60-talets slut och 70-talets början. För i stort sett alla som då testade droger, via bl a social kontroll, utbildning och snabb introduktion i arbetslivet, att bli ett kort och inte särskilt betydelsefullt inslag i uppväxten. Detsamma kommer troligen att inträffa för flertalet också idag, men i och med att antalet socialt marginaliserade ungdomar vuxit riskerar vi att få en "överspridning" av den typ av droger som ingår i den internationella ungdomskulturens bruksmönster till de socialt betydligt svagare marginalgrupperna. Också här tjänar Storbritannien som ett mycket åskådligt exempel. Landet är centralt spridande av aktuella musik- och danstrender, inklusive de drogsmönster som under 90-talet varit kopplade till dessa. Ingenstans i Europa har det experimentella bruket av narkotiska sprits till så stora ungdomsgrupper som på den brittiska övärlden (7). En bidragande orsak är just att de sociala marginalgrupperna också tagit till sig det ungdomskulturella bruket av droger som ecstasy och LSD.

Repressiv narkotikapolitik en fara

Det finns alltså flera skäl till att med oro se på den aktuella narkotikautvecklingen i Sverige. De grundläggande förutsättningarna har starkt förändrats och vi befinner oss i ett läge där det inte längre går att förklara utvecklingen utifrån enbart preparatfixerade eller moraliska perspektiv. Tyvärr har också narkotikapolisen utvecklats i

en riktning som gör den mindre lämpad att möta de nya utmaningarna. De största hoten mot den positiva narkotikasituation vi länge haft i Sverige utgörs av samhällets generella ekonomiska och sociala problem. Om inte den alltmer ensidigt repressiva narkotikapolitiken i Sverige förändras, så att de solidariska och breda insatserna åter ställs i centrum, kommer vi inte bara att stå oss slätt inför de verkliga problemen. Vi riskerar också att få en narkotikapolitisk turbulens, som kan kasta den svenska narkotikapolitiken från den ena extremen till den andra. Möjligheten att tillvarata den erfarenhet och kunskap som ändå finns på området blir då minimal.

Batonger eller urinprover biter inte på de förhållanden som idag mest driver på narkotikaproblemen. Det kommer bara att leda till att armen som slår får kramp och att legitimiteten för en klok och förnuftig politik på området undermineras. Risken är då stor att politiken havererar och att problemen omdefinieras. Det var vad som skedde i Hamburg för ett antal år sedan då man befann sig i ett liknande läge. Trots att man under 80-talets andra hälft drev en "svensk" narkotikapolitik ökade såväl nyrekrytering till heroinmissbruk som dödlighet mycket dramatiskt. Följden blev att problematiken, med stöd från polisiärt håll, började definieras som en medi-cinsk fråga. Nya aktörer kom att stå i centrum med en omfattande metadon-och kodeinförskrivning till heroinister som huvudsakligt narkotikapolitiskt instrument. Slutligen: fritt hängande idéer slår aldrig igenom på det praktiska planet om det inte finns jordmån för dem. På grund av samhällets ekonomiska och sociala problem och hur vi politiskt väljer att hantera dem, håller det idag på att uppstå en jordmån där idéer om legalisering av narkotika kan frodas. En sådan narkotikapolitik är inte bättre lämpad att möta de nya utmaningarna än den moraliserande "batong-och urinprovspolitik" vi ser prov på i Sverige idag.

Börje Olsson
missbruksforskare

Fotnoter

(1) Den korta historieskrivning som följer bygger i allt väsentligt på Olsson, B (1994) *Narkotikaproblemets bakgrund* Stockholm, CAN och sociologiska institutionen, Stockholms Universitet

(2) Beskrivningen av narkotikasituationen bygger på CAN/Folkhälsoinstitutet (1987) *Alkohol- och narkotikautvecklingen i Sverige*. Rapport 97. Stockholm

(3) Statistiska Centralbyrån (1997) *Välfärd och ojämlikheter i 20 års perspektiv* samt Stockholms läns landstings socialmedicinska enhet Kronans kartläggning av skolbarnens hälsoläge i länet.

(4) Dessa processer har beskrivits t ex i Dorn, N, South, N (eds) (1987) *A Land fit for heroin?* Macmillan, Basingstoke och Pearson, G. (1987) *The new heroin Users*. Basil Blackwell, Oxford

(5) Peck, D. and Plant, M. (1986) "Unemployment and illegal drug use: concordant evidence from a prospective study and national

(6) Lenke, L. & Olsson, B. (1996) Sweden: Zero-tolerance wins the argument? In: Dorn, N. Jepsen, J. & Savona, E. European Drug Policy and Enforcement: Local, National and Pan-European International Realities. Macmillan, London

(7) Detta framgår av den stora europeiska undersökningen av narkotikavanor bland 15-16 åriga skolelever i ett 25-tal länder (ESPAD)

INVANDRARUNGDOMAR OCH NARKOTIKA

----- intervju med psykiatern Riyadh al-Baldawi

Riyadh al-Baldawi kommer från Irak. Han har i många år arbetat på narkomanvårdskliniken vid Sabbatsbergs sjukhus och är specialist på psyko-sociala problem hos invandrare. Han är även initiativtagare till SIMON(Sveriges invandrare mot narkotika).Nu arbetar han på S:t Görans sjukhus i den psykiatriska vården. Han har startat Orienthälsan ett kollektiv av olika människor för att hitta modeller att ta sig an invandrares psyko-sociala problem.

- **Det finns förmodligen** ungefär lika stort missbruk bland invandrarungdomar som bland "svenska" ungdomar. Möjligen är det tunga missbruket mindre. Bland invandrarungdomar är det dock ett stort mörkertal.

Riyadh al-Baldawi talar om subkulturer, när det gäller missbruk. Bland invandrarungdomar är missbruket i allmänhet grupprelaterat. De återskapar den subkultur de hade i hemlandet och det gemensamma rökandet av heroin har en social funktion. Många invandrarungdomar känner sig bekräftade av gänget. Det ger dem den respekt och den roll de saknar i samhället och familjen.Gänget blir deras identitet.

Olika situation beroende på när invandringen skedde

Vi har en tendens att skära alla invandrare över en kam. De grupper som kom på 50-60-talet var efterfrågade och önskade som arbetskraft i Sverige och oftast från Europa. De blev socialt väl etablerade. Första generationen av dem hade inget synligt missbruk. Andra generationen, ungdomarna har samma missbruksmönster som svenska ungdomar.

När det gäller 70-80-talets flyktinginvandring, ofta utomeuropeisk, och där flyktingen åtminstone till en början kommit ensam, ser det helt annorlunda ut. Första generationen har med sig ett eget missbruks-mönster, t ex khat eller opium eller haschish, som i vissa reglerade former inte betraktades som brott i hemländerna. Däremot blir en utslagen missbrukare ofta utstött ur gemenskapen och tvingas leva i misär.

Flyktingarnas barn

Andra generationen har förutom det ev missbruksmönstret från hemlandet även utvecklat ett eget speciellt mönster med en blandning av etniskt och svenskt missbruksmönster. Där finns rökheroinet och givetvis hasch, marijuana och amfetamin till skillnad mot första generationen. I en undersökning hittade Riyadh al-Baldawi att 28 % (av hela missbruksgruppen) hade utvecklat missbruk i hemlandet. De övriga 72% under flykten till Sverige eller i Sverige

Rökheroinet är en starkt beroendeframkallande drog men lätt att hantera. Det kan tas var som helst t o m hemma hos föräldrarna på toaletten. Det är också nästan omöjligt att överdosera. Det ger inga infektioner och det är inte heller alltid tydligt att personen är påverkad.

Rökheroinet är en slags "fattigmansdrog".

Socialtjänstens tillkortakommande

Många kommer från kulturer där missbruk av droger är hårt straffat både socialt och juridiskt och de har svårare att identifiera sig själv som missbrukare. Invandrarmissbrukare försöker dölja sitt missbruk. Det gör socialtjänstens insatser svårare och ibland orealistiska. Som flyktingar betraktar man myndigheter och de åtgärder dessa föreslår med stor misstänksamhet och misstroende. Åtgärderna kan också uppfattas som kränkande av familjerna, när en av deras ungdomar stigmatiseras som missbrukare och brottsling. Det förekommer ofta att socialtjänsten visar bristande hänsyn mot kulturen, klampar in på ett förödande sätt, eller tvärtom är rädda att ta hand om invandrarungdomar.

Sverige - en metod

Riyadh al-Baldawi är kritisk mot svensk missbrukarvård.

- **Den har bara en modell** eller metod för behandling åt gängen. Den är monotyp. *Görs modellen för modellens egen skull eller för klientens skull?*

Man måste jobba mycket bredare med nätverket annars hamnar dessa ungdomar i en ond cirkel. Men nu jobbar man individuellt med att försöka få invandrarkillen ur gänget. Efter ett år av behandling kan han hamna i öppenvård.

- **Han känner** då en tomhet invändigt. Han måste få en ersättning för den förlorade identitet han hade i gänget. Då vill jag att man jobbar med familjen. Att man förbereder familjen att ta hand om killen, för det rör sig nästan aldrig om tjejer. Att man hjälper familjen att bearbeta sin skam, eftersom såväl psykiska som missbruksproblem mycket ofta är skambelagda. Man måste se till att arbeta bredare med de missbrukande invandrarungdomarna och att de har något som ersätter det tidigare rollspelet.

I en inte alltför avlägsen framtid kommer säkert invandrarungdomars och svenska ungdomars missbruk att sammanfalla tror Riyadh al-Baldawi. Redan nu finns i invandrar-gängen svenska tjejer som röker heroin och så smått börjar också partydrogerna sprida sig in i invandragängen.

Det kommer att bli en korsbefruktning.

Birgitta Bergmark

ALBANIEN - EUROPAS BOLIVIA?

Ett sjukhus i Milano. En albansk man ligger ensam på ett rum med sönderskjutet lårben. Ett rånförsök har han sagt till polisen, som inte har trott på honom. En dag kommer tre män in i hans sjukrum. Mannen i sängen försöker nå ringklockan för att tillkalla personal. De tre männen skjuter ihjäl mannen. Vapnen har ljuddämpare. Männen går lugnt ut och möter utan brådska läkare och sjuksköterskor på utvägen.

En scen som tagen ur en gangsterfilm om den italienska maffian. Och visst är det fråga om maffiakrig, men inte mellan italienska maffiafamiljer utan mellan albanska.

Sedan flera år har albanerna lagt under sig gatuprostitutionen i Italien. Nu har de utvidgat sina kriminella affärer till vissa droger. Det är så vitt man vet två kriminella albanska organisationer som slåss med varandra om importmarknaden. Resultatet har blivit mer än ett mord i månaden under 1997. Dessutom har Milano tillförts 1 500 kg hasch och marijuana i veckan från Albanien, vilket har rubbat droghandels-balansen, där tidigare Marocko, Turkiet, Libanon och Holland stått för tillförseln.

Albanien har blivit Europas Bolivia. I de inre bergstrakterna har alltfler bönder, gamla som unga, övergivit sina gamla grödor och övergått till marijuana, som är mer lönsamt. Med gummibåtar och flyktingar kommer det sedan över till Italien och förs snabbt till Milano, som blivit ett handelscentrum för dessa droger till hela det övriga Europa.

Källor: La Repubblica

Birgitta Bergmark

Sprutbytesnytt

De schweiziska sprutbytesaskarna innehåller en dubbel uppsättning av 1 ml engångs-sprutor, sterilt, isotont vatten i förseglad förpackning (med rivlock, sådana som man får marmelad i på landsvägsmatställen), askorbinsyra, bomullstussar, filter, små kuvert med spritindränkta suddar samt kondomer. I inneraskens botten finns ett hål där man sätter vattenförpackningen så att man bekvämt kan värma den. Naturligtvis är förpackningen datummärkt och försedd med varningstext på tyska, franska och italienska. Vad det står i varningstexten? "**Konsumtion av droger kan skada din hälsa**".

Dom tänker då på allt.